

FÖRVALTNINGSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 26/1998 rd

Regeringens proposition med förslag till person- uppgiftslag och till vissa lagar som har samband med den

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 3 september 1998 propositionen med förslag till personuppgiftslag och till vissa andra lagar som har samband med den (RP 96/1998 rd) till förvaltningsutskottet för beredning och bestämde samtidigt att grundlagsutskottet skall lämna utlåtande i saken till förvaltningsutskottet.

Utlåtande

Grundlagsutskottet har lämnat ett utlåtande (GrUU 25/1998 rd) till förvaltningsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsrådet Leena Vettenranta, justitieministeriet
- riksdagens biträdande justitieombudsman Jaakko Jonkka
- kanslichef Klaus Helminen, Justitiekanslers-ämbetet
- överbibliotekarie Tuula H. Laaksovirta, Riksdagsbiblioteket
- inspektionsrådet Ilkka Tenhiälä, Statsrevisorerernas kansli
- dataadministrationsdirektör Martti Favorin, utrikesministeriet
- dataadministrationschef Aulis Gerlander och konsultative tjänstemannen Jukka Aalto, inrikesministeriet
- äldre regeringssekreterare Timo Turkki, försvarsministeriet

- konsultative tjänstemannen Kaarlo Korvola, finansministeriet
- undervisningsrådet Matti Votka, undervisningsministeriet
- äldre regeringssekreterare Riitta Itkonen och juristen Eija Kontuniemi, jord- och skogsbruksministeriet
- regeringssekreterare Jari Perko, trafikministeriet
- överinspektör Kari Mäkinen, handels- och industriministeriet
- regeringsrådet Varpu-Leena Aalto, regeringsrådet Tuulikki Haikarainen och överinspektör Arja Myllynpää, social- och hälsovårdsministeriet
- regeringsrådet Mikko Salmenoja, arbetsministeriet
- äldre regeringssekreterare Riitta Rönn, miljöministeriet
- dataombudsmannen Reijo Aarnio
- förvaltningssekreterare Hannu Ranta, högsta förvaltningsdomstolen
- vattenöverdomare Pekka Kainlauri, vattenöverdomstolen
- hovrättsrådet Juhani Palmu, Vasa hovrätt
- överdomare Lea Kärhä, Försäkringsdomstolen
- statsåklare Christer Lundström, Riksåklarsämbetet
- länsrättsdomare Ritva Routio, länsrätten i Nyland
- militärjuristen Jari Kajavirta, Huvudstaben
- överinspektör Markku Mertala, Skattestyrelsen

- byråchef Arto Lillman, Tullstyrelsen
- skolrådet Heikki Suopohja, Utbildningsstyrelsen
- juristen Esa Helakallio, Finansinspektionen
- biträdande direktör Sakari Kauppinen och chefen för lag- och personalfrågor Eija Nuorlahti-Solarmo, Patent- och registerstyrelsen
- enhetschefen Matti Luopa, Fordonsförvaltningscentralen
- direktör Aila Lind, Rättsskyddscentralen för hälsovården
- direktör Hannu Luntiala, Befolkningsregistercentralen
- förvaltningschef Anna-Leena Reinikainen, Statistikcentralen
- vice verkställande direktör Seppo Pietiläinen, Pensionsskyddscentralen
- finansdirektör Kalevi Pykälä, Statskontoret
- förvaltningsdirektör Jaakko Penttinen, Folkpensionsanstalten
- byråchef Markus Uomala, Sjöfartsverket
- juristen Kaija Kossila, Läkemedelsverket
- specialforskare Riitta-Sisko Koskela, Institutet för arbetshygien
- avdelningschef Matti Simola, skyddspolisen
- juristen Reijo Hyvönen, Folkpensionsanstalten
- juristen Mika Saarinen, Konsumentverket
- projektchef Marjatta Turunen, Konsumentombudsmannens byrå
- konkurrensrådet Topi Johansson, Konkurrensverket
- juristen Erkki Kemppainen, Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården Stakes
- utvecklingsdirektör Juha Vuorimies, Finlands miljöcentral
- förvaltningsdirektör Heikki Kallio och förvaltningsdirektör Hedvig Mikkolanniemi, Finlands Akademi
- förvaltningsdirektör Anitta Härmäläinen, Riksarkivet
- överbibliotekarie Esko Häkli, Helsingfors universitetsbibliotek
- juristen Eila Huotari, Birkalands arbetskrafts- och näringscentral
- polisinspektör Sauli Kuha, länsstyrelsen i Uleåborg
- kriminalöverkommissarie Jouko Salo, polis-inrättningen i Helsingfors härad
- konsultativa juristen Synnöve Amberla, Finlands Kommunförbund
- biträdande stadsjuristen Eila Ratasvuori, Helsingfors stad
- biträdande stadsjuristen Antero Kastemaa, Åbo stad
- avdelningschef Timo Lappi, Centralhandelskammaren
- juristen Leena Linnainmaa, Bankföreningen i Finland
- avdelningschef Kirsti Palanko-Laaka, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC r.f.
- juristen Jorma Skippari, Tjänstemannacentralorganisationen FTFC r.f.
- juristen Pentti Itkonen, AKAVA r.f.
- vicehäradschef Hannu Rautiainen, Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund r.f.
- styrelseledamoten, tingsdomare Pekka Louhelainen, Tingsrättsdomarna r.f.
- ordförande Heikki Poukka, Suomen Syyttäjähdistys ry
- häradschef Jorma Viljanen, Poliisi-, ulos- och syttjä- ja maistraattilakimiesten edunvalvontajärjestö PUSH ry
- direktör Rauno Vanhanen, Företagarna i Finland r.f.
- direktör Lea Mäntyniemi, Finska Försäkringsbolagens Centralförbund r.f.
- juristen Antti Pekka Murhu, Arbetspensionsanstaltarnas förbund r.f.
- projektchef Kerstin Ekman, Finlands Idrott r.f.
- ekonomiske experten Martti Luukko, Finlands Konsumentförbund r.f.
- advokaten Aarno Arvela, Finlands Advokatförbund
- förhandlingschef Matti Koivistoinen, Finlands Läkarförbund r.f.
- ordförande Solveig Crusell, Informatörernas fackförbund r.f.
- vice verkställande direktör Håkan Gabrielson, Tidningarnas förbund r.f.
- juristen, vicehäradschef Valtteri Niiranen, Tidskrifternas Förbund r.f.

- ordförande Susanna Reinboth, Oikeustoimitajat ry
- chefredaktör Timo Vuortama, Finlands Journalistförbund r.f.
- verkställande direktör Sakari Virtanen, Suomen Suoramarkkinointiliitto ry
- vicehäradshövding Kalle Soikkanen, Annon-sörernas Förbund r.f.
- chefsjuristen Kirsi-Marja Okkonen, Rundradion Ab
- verkställande direktör Mikko Parjanne, Suomen Asiakastieto Oy
- kontaktchef Kari Wirman, Helsingfors Telefon Abp
- juristen Pirjo Aalto, Sonera Ab
- juristen Ilkka Rahnasto, Nokia Telecommunications Oy
- professor Timo Konstari
- professor Raimo Lahti
- professor Olli Mäenpää
- professor Ahti Saarenpää
- professor Kaarlo Tuori
- docent Aarre Tähti.

Därtill har statsrådets kansli, högsta domstolen, Norra Finlands vattendomstol, Statens revisionsverk, Forststyrelsen, Centralkriminalpoli-

sen, Vägverket, Rättspolitiska forskningsinstitutet, Kommunernas pensionsförsäkring, Kommunernas garanticentral, Norra Savolax arbetskrafts- och näringscentral/landsbygdsavdelningen, Försörjningsberedskapscentralen, Strålsäkerhetscentralen, Kyrkostyrelsen, Ortodoxa kyrkostyrelsen i Finland, Sametinget, exekutionsverket inom Tavastehus härad, åklagaravdelningen i Helsingfors härad, Krigsarkivet, Helsingfors universitet, Åbo universitet, Uleåborgs landskapsbibliotek, Joensuu stadsbibliotek — Norra Karelens landskapsbibliotek, Lieksa stad, Paliskuntien yhdistys, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK r.f., Handelsn Centralförbund r.f., Servicearbetsgivarna r.f., Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry, Poliisin lääninjohdon viranhaltijat r.f. Finlands Juristförbund r.f., Privatsektorns arbetslöshetskassa, Bussförbundet, Samfundet för informationstjänst i Finland, Arkivföreningen r.f., Arkivfackföreningen rf, Tietotekniikan liitto ry, VR-Yhtymä Oy, Finska Notisbyrån Ab, MTV Oy, professor Pekka Koskinen, filosofie magister, dataadministrationschefen Pauli Kruhse och journalisten Jouko Törmä lämnat skriftliga utlåtanden.

PROPOSITIONEN

Regeringens proposition

I propositionen föreslås en personuppgiftslag som skall ersätta personregisterlagen från 1987. Genom propositionen harmoniseras den gällande allmänna lagstiftningen om inhämtande, registrering, användning och utlämnande av personuppgifter med Europaparlamentets och rådets direktiv om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter, nedan *direktivet*, och andra internationella förpliktelser. Propositionen har beretts med beaktande av reformen av bestämmelserna om de grundläggande fri- och rättigheterna i regeringsformen. Enligt den stadgas det närmare i lag om skydd för personuppgifter.

På grund av direktivet måste de registrerade ges större rätt att få tillgång till uppgifter. De registeransvariga måste i större utsträckning än tidigare ge ut uppgifter på eget initiativ till de registrerade, bland annat om för vilka ändamål uppgifter om den registrerade behandlas.

Syftet med direktivet är dels att trygga den enskildes grundläggande fri- och rättigheter, dels att genom harmonisering av lagstiftningen ge garantier för fri rörlighet för personuppgifter mellan medlemsstaterna i Europeiska unionen. Av denna anledning föreslår regeringen att lagen skall innehålla bestämmelser om det territoriella tillämpningsområdet för finsk lag och om internationell överföring av personuppgifter. Direktivet förutsätter också att behandlingen av personbeteckningar regleras.

Utöver de ovan nämnda omständigheterna beror justeringarna bland annat på att definitionen på känslig uppgift i direktivet också omfattar uppgifter om medlemskap i fackföreningar.

Vidare föreslår regeringen att lagen om datasekretessnämnden och dataombudsmannen samt strafflagen ändras.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Allmän motivering

Allmänt

Av de orsaker som nämns i propositionen finner förvaltningsutskottet lagförslagen behövliga och lämpliga. Utskottet tillstyrker det andra lagförslaget utan ändringar samt det första och det tredje lagförslaget med ändringar. Vidare föreslår utskottet ett nytt fjärde lagförslag som inte ingår i propositionen.

Synpunkter på bakgrunden till och genomförandet av reformen

Utskottet framhåller att regeringen i propositionen föreslår en ny personuppgiftslag som skall ersätta personregisterlagen (471/1987) från 1987. Vidare föreslås ändringar i lagen om datasekretessnämnden och dataombudsmannen (389/1994) och i strafflagen (39/1989). Syftet med propositionen är att harmonisera den allmänna lagstiftningen om personregister med Europaparlamentets och rådets direktiv om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter. Också reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna från 1995 inverkar på reformen. Detsamma gäller andra justeringar av lagstiftningen som har nationella orsaker.

Den föreslagna personuppgiftslagen har en annan uppbyggnad än EU-direktivet. Detta komplicerar en jämförelse mellan direktivet och lagförslaget. En viktig orsak till särdragen i lagförslaget är att regeringen i mån av möjlighet har velat bibehålla de delar av den gamla personregisterlagen från 1987 som visat sig vara hållbara och fungera väl i praktiken. Utskottet menar att

De föreslagna lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt sedan de har antagits och blivit stadfästa. Enligt direktivet måste den nationella lagstiftning, som direktivet föranleder, träda i kraft senast den 24 oktober 1998.

lösningen i och för sig är lämplig, även om det strängt taget kanske är det största lagstiftningsproblemet att direktivet bygger på behandling av personuppgifter, medan Finland i sin lagstiftning om personregister har bestämmelser om inhämtande, registrering, användning och utlämnande av personuppgifter.

Utskottet menar att den nya personuppgiftslagen inte är någon totalreform utan snarare en genomgripande översyn av en väl fungerande och ändamålsenlig lagstiftning. Som komplement till det som anförs ovan framhåller utskottet att den nya begreppsapparaten åtminstone i början vid tillämpningen kan medföra en del problem med att gestalta innehållet i lagstiftningen. I vilket fall som helst har denna viktiga reform enligt utskottets uppfattning och med hänsyn till direktivet beretts väl.

Förhållandet mellan allmän lagstiftning och speciallagstiftning

Utskottet framhåller att den nya personuppgiftslagen är en allmän lag om behandling av personuppgifter och att den måste följas i all behandling av personuppgifter. Lagen kommer dock inte att reglera eller lösa alla enskilda frågor som kommer upp inom olika områden i anknytning till behandlingen av personuppgifter. Därför behövs det också speciallagstiftning för olika sektorer.

Enligt 8 § 1 mom. regeringsformen skall det stadgas närmare i lag om skydd för personuppgifter. Grundlagsutskottet konstaterar i sitt utlåtande GrUU 14/1998 rd angående speciallagstiftningen att åtminstone syftet med registreringen, de registrerade personuppgifternas innehåll, ändamålet för registreringen inbegripet uppgifternas tillförlitlighet och förvaringstiderna samt den

registrerades rättssäkerhet är områden som är viktiga med avseende på grundlagsbestämmelsen om skyddet för personuppgifter. Detsamma gäller i vilken utsträckning dessa omständigheter skall regleras och i så fall hur ingående på lagnivå.

Detta innebär att lagen åtminstone måste innehålla de saker som grundlagsutskottet nämner i utlåtandet. Kompletterande och mer exakta bestämmelser om vilka uppgifter som får registreras kan utfärdas genom förordning. Det viktiga är att lagtexten tillräckligt klart anger vad som får regleras genom förordning. Skyddet för personuppgifter ingår i förvaltningsutskottets kompetensområde och utskottet anser med hänsyn till frågans natur, dvs. registrering av personuppgifter, att det är lämpligast att skriva in så exakta bestämmelser som möjligt i lag om skyddet för personuppgifter. Detta är ett vägval som utskottet redan tidigare har gått in för. På denna punkt hänvisar utskottet till exempel till sina utlåtanden FvUU 16 och FvUB 19/1998 rd och sitt betänkande FvUB 25/1998 rd. Med hänsyn till det ovan refererade behöver vi sektorspecifik lagstiftning som komplement till personuppgiftslagen.

Lagstiftningsordningen

Enligt utlåtandet från grundlagsutskottet kan lagförslaget behandlas i den ordning som 66 § riksdagsordningen föreskriver, det första lagförslaget dock bara om grundlagsutskottets konstitutionella anmärkningar i fråga om 12 § och 39 § 2 mom. beaktas på behörigt sätt.

Förvaltningsutskottet har beaktat de konstitutionella anmärkningarna i utlåtandet från grundlagsutskottet. Lagförslagen kan följaktligen behandlas i den ordning som 66 § riksdagsordningen föreskriver.

Detaljmotivering

Personuppgiftslag

1 kap. Allmänna bestämmelser

2 §. Tillämpningsområde. Enligt 2 mom. skall lagen tillämpas på automatisk behandling av per-

sonuppgifter samt på annan behandling av personuppgifter när uppgifterna utgör ett personregister eller är avsedda att utgöra ett personregister alternativt en del av ett sådant.

Utskottet föreslår att 2 mom. förtydligas på så sätt att det i den första meningen konstateras att personuppgiftslagen tillämpas på automatisk behandling av personuppgifter. Enligt utskottets förslag skall den andra meningen ange att lagen också tillämpas på annan behandling av personuppgifter då uppgifterna utgör ett personregister eller är avsedda att utgöra ett personregister alternativt en del av ett sådant.

3 §. Definitioner. Utskottet föreslår också en precisering i 1 punkten i syfte att förtydliga bestämmelsen. Enligt utskottet bör 1 punkten ange att med personuppgifter avses alla slags anteckningar som beskriver en fysisk person eller hans egenskaper eller levnadsförhållanden som kan hänföras till honom eller hans familj eller någon som lever i gemensamt hushåll tillsammans med honom.

2 kap. Allmänna principer för behandlingen av personuppgifter

8 §. Allmänna förutsättningar för en behandling. Utskottet menar att det av 3 mom. klart bör framgå att det som föreskrivs om offentlighet för myndigheternas handlingar gäller för rätten att få uppgifter ur myndigheternas personregister. Utskottet understryker att rätten att lämna ut personuppgifter ur myndigheternas register också i övrigt i alla hänseenden är beroende av bestämmelserna om handlingars offentlighet och sekretess. När någons personbeteckning lämnas ut från ett myndighetsregister måste emellertid 13 § 4 mom. i den föreslagna personuppgiftslagen beaktas. Där sägs att den registeransvarige skall se till att personbeteckningen inte i onödan antecknas i handlingar som skrivs ut på grundval av personregistret.

I 8 § 4 mom. hänvisas till 3 kap. angående behandling av känsliga uppgifter och personbeteckningar och till 4 kap. angående behandling av personuppgifter för särskilda ändamål. För konsekvensens skull föreslår utskottet att 3 och 4 mom. i 8 § byter plats. I 8 § blir således 4 mom. 3

mom. och 3 mom. 4 mom. Vidare föreslår utskottet att formuleringen i propositionens 8 § 3 mom. förtydligas med att vad som föreskrivs om offentlighet för myndigheternas handlingar gäller för rätten att få uppgifter och för utlämnande av uppgifter ur myndigheters personregister.

10 §. Registerbeskrivning. Utskottet menar att kravet i 1 mom. 5 punkten på att det av registerbeskrivningen måste framgå hur skyddet av registret är ordnat utgör ett problem, eftersom uppgifter om skyddet är och skall vara sekretessbelagda. Å andra sidan bör de registrerade ha rätt att få veta enligt vilka principer registren fungerar. Utskottet föreslår en ändring i 1 mom. 5 punkten som innebär att den registeransvarige skall upprätta en registerbeskrivning över personregistret, som anger enligt vilka principer registret är skyddat. En beskrivning av principerna för hur ett register är skyddat kan också anses motiverad av den anledningen att registerbeskrivningen därigenom också tillgodoser den i 36 § reglerade anmälningsplikten på det sätt som artikel 19 i direktivet avser.

3 kap. Känsliga uppgifter och personbeteckning

12 §. Undantag från förbudet mot behandling av känsliga uppgifter. Grundlagsutskottet påpekar i sitt utlåtande att 12 § inte innefattar några bestämmelser om förvaringstiden för känsliga uppgifter. Frågan regleras närmast av det allmänna felfrihetskravet i 9 § och bestämmelsen om rättelse av uppgifter i 29 §. Enligt 9 § får föråldrade personuppgifter inte behandlas, och i 29 § 1 mom. åläggs den registeransvarige att utan obehag dröjsmål utplåna onödiga eller föråldrade personuppgifter. Grundlagsutskottet menar att utskottets hittillsvarande praxis kräver att det ingår bestämmelser i lag om förvaringstider för personuppgifter om lagen skall kunna stiftas i vanlig lagstiftningsordning. Därför anser utskottet att 12 § måste kompletteras med en bestämmelse om en exakt tidsgräns för när känsliga uppgifter senast måste utplånas. Vidare påpekar grundlagsutskottet att lagen är en allmän lag och att möjligheten att i speciallagstiftning avvika från huvudregeln därför är förenlig med den.

Förvaltningsutskottet påpekar att personuppgiftslagen är en allmän lag som reglerar behand-

lingen av personuppgifter. I 12 § ingår bestämmelser om när känsliga uppgifter enligt 11 § får behandlas. Det är enligt förvaltningsutskottets mening omöjligt att ta in exakta regler om förvaring av olika slag av känsliga uppgifter. En sådan reglering i en allmän lag kunde ge upphov till ett stort antal regler i speciallagstiftningen, då det skulle bli nödvändigt att avvika från reglerna i den allmänna lagen. Förvaltningsutskottet föreslår därför med hänsyn till grundlagsutskottets utlåtande att det i det nya 2 mom. i 12 § skall anges en exakt tidsgräns för när en känslig uppgift skall utplånas ur registret. Detta skall ske så snart behandlingen saknar i 1 mom. angiven grund. Grunden och behandlingsbehovet skall ses över minst vart femte år, om inte lagen eller datasekretessnämndens tillstånd enligt 1 mom. 13 punkten föranleder något annat.

Utskottet påpekar att direktivet klassificerar uppgifter om medlemskap i en fackförening som känsliga uppgifter. Enligt förslaget skall därför uppgifter om medlemskap i en fackförening upptas bland känsliga uppgifter enligt 11 § personuppgiftslagen. I dagens läge är dessa uppgifter inte känsliga och i vårt finländska samhälle är det svårt att riktigt förstå att de skulle klassificeras som känsliga. På de grunder som anges i 12 § är det tillåtet att behandla uppgifter om medlemskap i fackförening. I 8 punkten ingår bestämmelser om när det är tillåtet att behandla uppgifter om medlemskap i ett fackförbund i den verksamhet som bedrivs av fackföreningar eller förbund som bildas av dessa. Utskottet anser att syftet med bestämmelsen är att göra det möjligt att behandla uppgifter om medlemskap i fackförening i all slags fackföreningsverksamhet. Fackföreningar och förbund som bildas av dessa skall i den föreslagna nationella bestämmelsen uppfattas så att de avser alla sammanslutningar som har med fackföreningsverksamheten att göra, till exempel fackavdelningar, fackförbund, centralorganisationer, arbetslöshetskassor, fackföreningsinstitut, semesterorganisationer och forskningsanstalter. Den föreslagna 12 § 8 punkten gör det enligt utskottets uppfattning möjligt att behandla uppgifter om medlemskap i en fackförening också i forskningsverksamhet i anknytning till fackföreningsverksamheten.

Enligt 12 § 8 punkten är det tillåtet att behandla uppgifter som gäller fackförbund i den verksamhet som bedrivs av fackföreningar eller förbund som bildas av dessa, om uppgifterna gäller medlemmarna i dessa organisationer eller personer som har regelbundna kontakter med organisationerna och dessa har samband med organisationernas syften, och uppgifterna inte lämnas ut till tredje man utan den registrerades samtycke. Bestämmelsen bygger på artikel 8. 2 d i direktivet om skydd för personuppgifter. I artikeln sägs att behandling av känsliga uppgifter tillåts om den utförs som det sägs i den finska direktivtexten "asianmukaisin suojatoimin" och uppgifterna inte lämnas ut till tredje man utan den registrerades samtycke. Direktivet kräver inte att samtycket ges uttryckligen. Vilka krav som skall ställas på samtycke avgörs i sista hand från fall till fall. I vissa situationer kan också ett konkludent samtycke, dvs. ett samtycke som man kan sluta sig till av omständigheterna uppfylla kravet på samtycke. En sådan situation föreligger till exempel då fackförbundet erbjuder medlemsförmåner i sin verksamhet på grundval av ett avtal ingånget med en utomstående och för att få dessa förmåner lämnar ut uppgifter om medlemskap i fackförbundet till den som erbjuder förmånerna. Samtycke kan också antas ha givits till exempel då ett fackförbund eller en medlem i ett fackförbund har ingått ett avtal med ett försäkringsbolag om ansvarsförsäkring eller rättsskyddsförsäkring eller motsvarande och erbjuder detta som medlemsförmån. De registrerade kan då anses ha samtyckt till att uppgifter om deras medlemskap, villkoret för att förmånen skall komma dem till del och ändringar i dessa uppgifter lämnas ut till det försäkringsbolag som erbjuder medlemsförmånerna. Utskottet finner det nödvändigt att den lagstiftning som bygger på direktivet, i den mån den gäller exempelvis behandlingen av uppgifter om medlemskap i fackförening, skall kunna tolkas med beaktande av relevanta och, i detta fall, inom arbetsmarknaden rådande förhållanden. Syftet med lagändringen är inte att ändra fackförbundens erbjudanden av medlemsförmåner så länge de iakttar ovanstående förfaranden.

13 §. Behandling av personbeteckning. Utskottet föreslår att 13 § 2 mom. preciseras med att en

personbeteckning får behandlas "inom socialvården och inom annan verksamhet för att tillförsäkra social trygghet". Vidare föreslår utskottet att 13 § 4 mom. som ålägger den registeransvarige att se till att personbeteckningen inte onödigt antecknas i handlingar som skrivs ut på basis av personregistret kompletteras genom att det i momentet tas in ett krav på att personbeteckningen inte heller i onödan får antecknas i handlingar som upprättas på basis av personregistret.

4 kap. Behandling av personuppgifter för särskilda ändamål

16 §. Myndigheternas planerings- och utredningsuppgifter. Passusen i 16 § att registret för planerings- och utredningsuppgifter upprätthålls under en viss tid är onödig av beaktande av att 34 § om utplåning av personregister också gäller register som upprättats för planerings- och utredningsuppgifter. Utskottet föreslår därför att orden "upprätthåller en viss tid" stryks.

20 §. Behandling av personkreditupplysningar. Utskottet föreslår att uttrycket "vid utmätning har konstaterats vara medellös" i 20 § 1 mom. 1 punkten ändras till "vid utskökningsförfarande konstaterats vara medellös". Ändringen är nödvändig därför att det inte alltid ingår utmätning i utskökningsmyndighetens förfarande för att konstatera medellöshet, eftersom en gäldenär inte nödvändigtvis har någon inkomst eller egendom som kan utmätas. I sådana fall konstateras gäldenären vara medellös utan utmätning.

6 kap. Den registrerades rättigheter

25 §. Information om behandling av uppgifter i vissa fall. I föreslagna 3 mom. föreskrivs att det i direktreklam, distansförsäljning och annan direkt marknadsföring samt i marknads- och Gallupundersökningar och andra med dem jämförbara adresserade försändelser skall uppges vilket personregister eller vilken registerförare som varit informationskälla. Bestämmelsen är tillämplig också på annan direktreklam och andra adresserade försändelser än dem som avses i 19 § 1 mom. 1—3 punkten, ett faktum som också framgår av paragrafmotiveringen. Utskottet föreslår därför att paragrafen ändras genom att hänvisningen till 19 § 1 mom. 1—3 punkten stryks.

7 kap. Datasäkerhet och förvaring av personuppgifter

34 §. *Utlåning av personregister.* Utskottet föreslår att uttrycket "arkiveras" skall ersättas med i "överföring av personuppgifter till arkiv" 34 §. Efter ändringen motsvarar formuleringen begreppsmässigt den nuvarande arkivlagen (831/1994).

35 §. *Arkivering av personuppgifter.* Av samma orsak som i 34 § föreslår utskottet att 35 § 2 mom. och paragrafrubriken ändras.

9 kap. Styrning och övervakning av behandlingen av personuppgifter

39 §. *Datasekretessmyndigheternas rätt att erhålla information och utöva tillsyn.* Grundlagsutskottet påpekar i sitt utlåtande att dataombudsmannens inspektionsrätt enligt 39 § 2 mom. också inbegriper rätten att få tillträde till lokaler som den registeransvarige och den som handlar på hans uppdrag har i sin besittning och i vilka personuppgifter behandlas eller personregister förs. Skrivningen av bestämmelsen visar enligt grundlagsutskottet klart att befogenheten att utöva tillsyn även kan gälla lokaler, som omfattas av skyddet för hemfriden enligt 8 § regeringsformen. På grundval av 8 § 3 mom. regeringsformen kan genom lag föreskrivas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att de grundläggande fri- och rättigheterna skall kunna tryggas eller för att brott skall kunna utredas, framhåller grundlagsutskottet. Den föreslagna tillsynsrätten begränsas inte till situationer, där det föreligger en konkret misstanke om att ett brott har begåtts eller där avsikten är att förebygga ett brott som man på konkreta grunder misstänker ha blivit begånget. I förslaget uppfylls inte heller kravet på att inspektionen skall vara nödvändig för att trygga de grundläggande fri- och rättigheterna, vilket enligt 8 § 3 mom. regeringsformen utgör en grund för begränsning av skyddet för hemfriden. Följaktligen anser grundlagsutskottet att så som 39 § 2 mom. är utformat i förslaget strider det mot 8 § 3 mom. regeringsformen. Befogenheten att utöva tillsyn kan dock enligt grundlagsutskottet införas i vanlig lagstiftningsordning, om tillståndet att

utföra inspektioner i lokaler som omfattas av hemfriden görs beroende av att det finns en konkret och specificerad anledning att misstänka att ett brott mot lagen har begåtts eller kommer att begås.

Förvaltningsutskottet har vägt in grundlagsutskottets synpunkter och föreslår att i 39 § 2 mom. skrivs in en ny fjärde mening där det sägs att inspektioner får utföras i lokaler som omfattas av skyddet för hemfriden bara om det i förekommande fall finns en specificerad anledning att misstänka att brott mot bestämmelserna om behandlingen av personuppgifter har begåtts eller kommer att begås. Fjärde meningen i föreslagna 39 § 2 mom. blir följaktligen mening nummer fem.

Lag om ändring av 38 kap. 9 § strafflagen

9 §. *Personregisterbrott.* Enligt propositionen är villkoret för att ett personregisterbrott skall vara straffbart att gärningen begåtts uppsåtligt eller av grov oaktsamhet. Med hänvisning till den vedertagna skrivningen i den reviderade strafflagen föreslår utskottet att begreppet "törkeä tuotamus" i den finska texten byts ut mot "törkeä huolimattomuus". Ändringen påverkar inte den svenska texten.

Lag om ändring av 18 a § lagen om allmänna handlingars offentlighet (Ny)

18 a §. Av 8 § 3 mom., eller som utskottet föreslagit 8 § 4 mom., i den i propositionen ingående personuppgiftslagen följer att rätten att få uppgifter och utlämnande av uppgifter regleras genom bestämmelserna gällande offentlighet för myndigheternas handlingar. För närvarande ingår dessa bestämmelser i lagen om allmänna handlingars offentlighet (83/1951). Reglerna för massutlämnande av personuppgifter ingår i lagens 18 a § (472/1987). I personuppgiftslagen har man frångått begreppet massutlämnande.

Utskottet framhåller att meningen är att den nuvarande lagen om allmänna handlingars offentlighet skall ersättas med en lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet (RP 30/1998 rd). Bestämmelser om hur personuppgifter skall lämnas ut ingår i 16 § 3 mom. i den nya lagen. Utskottet har i anknytning till den nu föreliggan-

de propositionen också behandlat förslaget till lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet och anser att det krävs en del information och utbildning innan lagen träder i kraft. Personuppgiftslagen, som är en allmän lag om inhämtande, registrering, användning och utlämnande av personuppgifter, innehåller de ändringar i den nationella lagstiftningen som Europaparlamentets och rådets direktiv om personuppgifter förutsätter. Av direktivet följer att personuppgiftslagen måste träda i kraft så snart som möjligt. Det är följaktligen sannolikt att lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet träder i kraft senare än personuppgiftslagen. Med en systematisk och fungerande lagstiftning som mål är det därför enligt förvaltningsutskottet motiverat att redan i samband med behandlingen av personuppgiftslagen ändra 18 a § lagen om allmänna handlingars offentlighet så att den motsvarar regleringen enligt personuppgiftslagen.

Utskottets ändringsförslag

1.

Personuppgiftslag

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

(Som i RP)

2 §

Tillämpningsområde

(1 mom. som i RP)

Denna lag tillämpas på automatisk behandling av personuppgifter. Lagen tillämpas också på annan behandling av personuppgifter då personuppgifterna utgör ett personregister eller är avsedda att utgöra ett personregister eller en del av ett sådant.

(3—5 mom. som i RP)

Förslag till beslut

Med stöd av det ovan nämnda föreslår förvaltningsutskottet vördsamt

att det andra lagförslaget godkänns utan ändringar,

att det tredje lagförslaget i övrigt godkänns utan ändringar men att ovan nämnda ändringar görs i den finska texten,

att det första lagförslaget godkänns med ändringar (Utskottets ändringsförslag) och

att ett nytt fjärde lagförslag godkänns (Utskottets nya lagförslag).

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

1) *personuppgifter* alla slags anteckningar som beskriver en *fysisk person* eller *hans* egenskaper eller levnadsförhållanden som kan hänföras till *honom själv* eller till hans familj eller någon som lever i gemensamt hushåll med honom,

(2—9 punkten som i RP)

4 §

(Som i RP)

2 kap.

Allmänna principer för behandlingen av personuppgifter

5—7 §
(Som i RP)

8 §

Allmänna förutsättningar för en behandling

(1 och 2 mom. som i RP)
(3 mom. som 4 mom. i RP)

Om rätten att få uppgifter och om annat utlämnande av personuppgifter ur myndigheters personregister gäller vad som föreskrivs om ofientlighet för myndigheternas handlingar. (4 mom. som 3 mom. i RP)

9 §
(Som i RP)

10 §

Registerbeskrivning

Den registeransvarige skall uppgöra en registerbeskrivning över personregistret, av vilken skall framgå

(1—4 punkten som i RP)

5) en beskrivning av principerna för skydd av registret.

(2 mom. som i RP)

3 kap.

Känsliga uppgifter och personbeteckning

11 §
(Som i RP)

12 §

Undantag från förbudet mot behandling av känsliga uppgifter

(1 mom. som i RP)

Känsliga uppgifter skall utplånas ur registret så snart det inte längre existerar någon grund enligt 1 mom. för behandlingen. En bedömning av grunden

och behovet av behandling skall göras minst vart femte år om inte annat följer av lag eller ett tillstånd av datasekretessnämnden enligt 1 mom. 13 punkten. (Nytt 2 mom.)

13 §

Behandling av personbeteckning

(1 mom. som i RP)

En personbeteckning får behandlas vid kreditgivning eller indrivning av fordringar, i försäkrings-, kreditinstituts-, uthyrnings-, och utlåningsverksamhet, kreditupplysningsverksamhet, inom hälsovården, inom socialvården och inom annan verksamhet för att tillförsäkra social trygghet eller i ärenden som gäller tjänste-, arbets- och andra anställningsförhållanden och intressen som har samband med dessa.

(3 mom. som i RP)

Den registeransvarige skall se till att personbeteckningen inte onödigt antecknas i handlingar som skrivs ut eller upprättas på basis av personregistret.

4 kap.

Behandling av personuppgifter för särskilda ändamål

14 och 15 §
(Som i RP)

16 §

Myndigheternas planerings- och utredningsuppgifter

En myndighet kan för planerings- och utredningsuppgifter på andra grunder än de som nämns i 8 § 1 mom. samla in och registrera personuppgifter i ett personregister som myndigheten upprätthåller (*utesl.*) med iakttagande i tillämpliga delar av vad som bestäms i 14 §.

17—19 §
(Som i RP)

20 §

Behandling av personkreditupplysningar

Den som bedriver kreditupplysningsverksamhet får i ett kreditupplysningsregister utöver en persons namn och kontaktuppgifter registrera information om en sådan försummelse att betala eller prestera något

1) som har konstaterats genom en lagakraftvunnen dom, genom en tredsakdom, vid en förrättning av en utsködningsmyndighet eller genom en protest av en växel som den registrerade har accepterat eller till följd av vilken den registrerade vid *utmättningsförfarande* har konstaterats vara medellös,

(2—4 punkten som i RP)

(2—4 mom. som i RP)

21 §

(Som i RP)

5 kap.

Översändande av personuppgifter till stater utanför Europeiska unionen

22 och 23 §

(Som i RP)

6 kap.

Den registrerades rättigheter

24 §

(Som i RP)

25 §

Information om behandling av uppgifter i vissa fall

(1 och 2 mom. som i RP)

I direktreklam, distansförsäljning och i annan direkt marknadsföring samt i förfrågan vid marknads- och opinionsundersökning och andra därmed jämförbara adresserade försändelser (*utesl.*), för vilken någons namn och kontaktuppgifter

har förvärvats ur ett personregister, skall i fråga om detta personregister uppges dess benämning samt den registeransvarige och hans kontaktuppgifter. Vid telefonförsäljning skall motsvarande uppgifter ges på begäran.

26—31 §

(Som i RP)

7 kap.

Datasäkerhet och förvaring av personuppgifter

32 och 33 §

(Som i RP)

34 §

Utplåning av personregister

Om ett personregister inte längre behövs för den registeransvariges verksamhet, skall registret utplånas, om det inte särskilt bestäms att de registrerade uppgifterna skall bevaras eller om registret inte skall *överföras till ett arkiv* på det sätt som avses i 35 §.

35 §

Överföring av personuppgifter till arkiv

(1 mom. som i RP)

Ett personregister som är betydelsefullt för vetenskaplig forskning eller av någon annan orsak kan överföras *till arkivet vid en* högskola eller en sådan inrättning eller myndighet till vars uppgifter det enligt lag hör att bedriva forskning om riksarkivet har beviljat (*utesl.*) tillstånd till *detta*. Riksarkivet kan bevilja en sammanslutning, en stiftelse och en inrättning tillstånd att *till sitt arkiv överföra* personregister som har tillkommit i *deras egen verksamhet* och som uppfyller ovan nämnda villkor. Riksarkivet skall i sitt tillståndsbeslut ge föreskrifter om hur skyddet av registren skall ordnas och om hur användningen av personuppgifter skall övervakas.

(3 mom. som i RP)

8 kap.

Anmälan till dataombudsmannen

36 och 37 §
(Som i RP)

9 kap.

**Styrning och övervakning av behandlingen av
personuppgifter**

38 §
(Som i RP)

39 §

*Datasekretessmyndigheternas rätt att erhålla
information och utöva tillsyn*

(1 mom. som i RP)

Dataombudsmannen har rätt att inspektera personregister och att anlita sakkunniga vid tillsynen. Dataombudsmannen och de sakkunniga äger för inspektionen tillträde till lokalteter som den registeransvarige och den som handlar på hans uppdrag har i sin besittning och i vilka personuppgifter behandlas eller personregister förs. De skall även få tillgång till sådana upplys-

ningar och apparater som behövs för inspektionen. *I lokaler som omfattas av skyddet för hemfriden får inspektion utföras bara om det i det förekommande fallet finns en specificerad orsak att misstänka att brott skett eller kommer att ske mot bestämmelserna om behandling av personuppgifter.* En inspektion skall utföras så att den inte i onödan vållar den registeransvarige olägenhet eller kostnader.

(3 mom. som i RP)

40—46 §
(Som i RP)

10 kap.

Särskilda bestämmelser

47—49 §
(Som i RP)

11 kap.

Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser

50 och 51 §
(Som i RP)

Utskottets nya lagförslag

4.

Lag**om ändring av 18 a § lagen om allmänna handlingars offentlighet**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om allmänna handlingars offentlighet av den 9 februari 1951 (83/1951) 18 a §, sådan den lyder i lag 472/1987 och 388/1994, som följer:

18 a §

Personuppgifter ur en myndighets personregister får, om inte annat särskilt bestäms i lag, lämnas ut i form av en kopia eller en utskrift eller i elektronisk form endast om mottagaren enligt bestämmelserna om skydd för personuppgifter har rätt att registrera och använda sådana personuppgifter.

För direktmarknadsföring och för gallup- och marknadsundersökningar får personuppgifter dock lämnas ut endast om det särskilt föreskrivs eller om den registrerade har samtyckt till detta.

Denna lag träder i kraft den

1999.

Helsingfors den 29 januari 1999

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Matti Väistö /cent
vordf. Kaarina Dromberg /saml
medl. Ulla Juurola /sd
Reijo Kallio /sd
Toimi Kankaanniemi /fkf
Juha Karpio /saml
Valto Koski /sd
Osmo Kurola /saml

Pehr Löw /sv
Jukka Mikkola /sd
Tuija Pohjola /sd
Iivo Polvi /vänt
Veijo Puhjo /vgr
Erkki Pulliainen /gröna
Aulis Ranta-Muotio /cent.

GRUNDLAGSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 25/1998 rd

Regeringens proposition med förslag till personuppgiftslag och till vissa lagar som har samband med den

Till Förvaltningsutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 3 september 1998 regeringens proposition med förslag till personuppgiftslag och till vissa lagar som har samband med den (RP 96/1998 rd) till förvaltningsutskottet för beredning och bestämde samtidigt att grundlagsutskottet skall avge utlåtande i ärendet till förvaltningsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört följande sakkunniga

- lagstiftningsrådet Leena Vettenranta, justitieministeriet
- dataombudsmannen Reijo Aarnio
- professor Mikael Hidén
- professor Antero Jyränki
- professor Timo Konstari
- professor Kaarlo Tuori.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås att en personuppgiftslag skall stiftas. Den skall ersätta personregisterlagen från 1987. Genom propositionen ändras gällande allmänna lagstiftning om inhämtande, registrering, användning och utlämnande av personuppgifter så att den motsvarar Europaparlamentets och rådets direktiv om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter, nedan direktivet, och andra internationella förpliktelser. Om utlämnande av uppgifter ur myndigheternas register kommer att beskrivas i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (RP 30/1998 rd), som är under behandling i riksdagen.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt efter att de har antagits och

blivit stadfästa. Direktivet förutsätter att den nationella lagstiftning i medlemsstaterna som förutsätts av direktivet träder i kraft senast den 24 oktober 1998.

Enligt propositionens motivering i fråga om lagstiftningsordningen innehåller den föreslagna personuppgiftslagen de allmänna bestämmelser om skyddet för personlig integritet vid inhämtande, registrering, användning, överföring och utlämnande av personuppgifter samt när personuppgifter annars behandlas, vilka förutsätts i 8 § regeringsformen, direktivet och Europarådets dataskyddskonvention. Lagförslagen är enligt motiveringen också i övrigt förenliga med grundlagen, och därför anser regeringen att lagarna i propositionen kan stiftas i vanlig lagstiftningsordning.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

*Motivering**Skyddet för personuppgifter såsom en grundläggande rättighet*

Propositionens konstitutionella betydelse bygger på 8 § 1 mom. regeringsformen. Där heter det: "Envars privatliv, heder och hemfrid är tryggade. Om skydd för personuppgifter stadgas närmare i lag." I propositionen om revidering av de grundläggande fri- och rättigheterna sägs det: "Stadgandet hänvisar till behovet att genom lagstiftning trygga individens rättsskydd och skydd för privatlivet i behandlingen, registreringen och användningen av personuppgifter." (RP 309/1993 rd, s. 57).

Hänvisningen till att skyddet för personuppgifter skall ordnas genom en lag förutsätter i enlighet med syftet med revideringen av de grundläggande fri- och rättigheterna (GrUB 25/1994 rd, s. 6/II) att lagstiftaren bestämmer om den berörda rättigheten men att detaljerna i regleringen är beroende av dennes prövning. En sådan bestämmelse om de grundläggande fri- och rättigheterna binder lagstiftarens prövningsrätt visavi innehållet i mindre grad än en sådan bestämmelse med ett regleringsförbehåll där den grundläggande fri- och rättigheten konstateras föreligga i enlighet med vad som bestäms i lag. Lagstiftarens spelrum begränsas dock av att skyddet för personuppgifter utgör en del av skyddet för privatlivet enligt samma moment.

Kort efter att reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna trätt i kraft tog utskottet ställning till bestämmelserna i 8 § 1 mom. regeringsformen i ett utlåtande som gällde ett förslag till lag om fullgörande av polisuppgifter inom försvarsmakten (GrUU 8/1995 rd). Utskottet poängterade där vikten av att de detaljerade bestämmelserna i lagen var exakta (se även GrUU 26/1996 rd samt GrUU 7, GrUU 28 och GrUU 29/1997 rd). Utskottet påpekade särskilt att också frågan om hur länge uppgifter i personregister skall bevaras omfattas av kravet i ovan nämnda lagrum att det skall bestämmas om den i lag. Utskottet upprepade denna åsikt i sitt utlåtande GrUU 7/1997 rd.

Viktiga att reglera utifrån bestämmelsen om de grundläggande fri- och rättigheterna i 8 § 1 mom. regeringsformen om skyddet för personuppgifter är åtminstone registreringens syfte, innehållet i de registrerade personuppgifterna, tillåtna användningsändamål, inbegripet uppgifternas tillförlitlighet och bevaringstiden för uppgifterna i personregistren samt den registrerades rättsskydd och dessutom hur omfattande och detaljerad regleringen av dessa skall vara på lagnivå (GrUU 14/1998 rd).

I den nuvarande lagstiftningen om personregister ingår flera för individen viktiga bestämmelser om datasekretess, som har utfärdats genom förordning. Exempel på sådana är bestämmelserna i personregisterförordningen om vissa specialregister, dvs. register för forskning, statistikregister, register för direkt marknadsföring och adresstjänst, kreditupplysningsregister och personregister som används för släktforskning och personmatriklar. För att motsvara kravet i 8 § 1 mom. regeringsformen om reglering på lagnivå har dessa bestämmelser i lagförslaget tagits in i lagen.

Allmänna bestämmelser i personuppgiftslagen

I formuleringen av lagens syfte i 1 § syns den mycket vida tolkning av begreppet personlig integritet som regeringen har anammat i sin motivering. Den personliga integriteten anses stå i samband med skyddet av privatlivet och rätten till personlig frihet och okränkbarhet, rätten till respekt, rätten till ett människovärdigt bemötande och rätten att påverka frågor som gäller en själv. Utskottet ställer sig tvivlande till lämpligheten av att bestämmelsen om lagens syfte skall utgöra ett ställningstagande till en så komplicerad begreppsapparat.

Systematiken i lagförslaget avviker från den nuvarande personregisterlagen så till vida att begreppet "behandling av personuppgifter" har tagits som överordnat begrepp i förslaget. Därmed avses enligt 3 § 2 punkten "Insamling, registrering, organisering, användning, översändande, utlämnande, lagring, ändring, samkörning, blockering, utplåning och förstöring av person-

uppgifter samt andra åtgärder som vidtas i fråga om personuppgifterna". I den nu gällande lagen bestäms särskilt om inhämtande, registrering, användning och utlämnande av personuppgifter samt om skydd, arkivering och utplåning av personregister. Bestämmelserna i den nya lagen gäller däremot alla definierade funktioner. Till exempel 11 §, som gäller känsliga uppgifter, skall enligt förslaget inte längre reglera enbart inhämtande och registrering av uppgifter utan all den behandling av personuppgifter som nämns i definitionen.

Utskottet är inte övertygat om att den nya systematiken är en lyckad lösning. Alla bestämmelser som härrör från definitionen av behandling av personuppgifter är helt klart inte av betydelse för alla olika slag av personuppgifter. Vilken norm gäller exempelvis enligt 3 § 2 punkten och 13 § för skydd av personbeteckning? Bör inte utlämnande av personuppgifter begränsas striktare än inhämtande och registrering av dem i stället för att låta dem alla regleras med hjälp av begreppet "behandling av personuppgifter"? Vad gäller känsliga uppgifter borde ett förbud mot att inhämta och registrera dem vara tillräckligt: Om uppgifter inte får inhämtas eller registreras kan det aldrig bli fråga om att behandla dem på något annat sätt heller. Både frågan om rätten att lämna ut uppgifter ingår i de i 12 § avsedda undantagen från förbudet mot behandling av känsliga uppgifter och frågan om det är den som lämnar ut dem som skall avgöra på vilket sätt mottagaren får behandla uppgifterna lämnas omotiverat öppna i förslaget. Ätminstone i 16, 17 och 20 § har det allmänna begreppet "behandling av personuppgifter" frångåtts och i stället talas det där om att samla in, registrera och lämna ut uppgifter. Enligt utskottet blir regleringens klarhet allmänt sett lidande av denna teknik som samtidigt också gör den inexaktare, vilket inte saknar betydelse med tanke på regleringens koppling till de grundläggande fri- och rättigheterna.

Känsliga uppgifter

I 11 § personuppgiftslagen ingår ett förbud mot behandling av känsliga uppgifter. Bestämmelser om undantag från förbudet finns i 12 §.

Att tillåta behandling av känsliga uppgifter berör själva kärnan i skyddet för personuppgifter som utgör en del av privatlivet som tryggas i 8 § 1 mom. regeringsformen. Därför måste bestämmelser, som möjliggör behandling av sådana uppgifter, vara exakta. Till följd av den föreslagna 1 punkten i 12 § är det nödvändigt att på samma sätt som i motiveringen framhålla att den registrerades uttryckliga samtycke i allmänhet skall vara skriftligt och att därav skall framgå vilket slags behandling av personuppgifter det gäller. Till exempel 2, 4 och 9 punkten innehåller rätt tolkningsbara kriterier som bör preciseras då riksdagen behandlar lagförslaget.

Enligt 5 punkten utgör förbudet mot behandling av känsliga uppgifter inte hinder för sådan behandling av uppgifter som har reglerats i lag eller som föranleds av en uppgift som direkt har ålagts den registeransvarige. Formuleringen av den sistnämnda grunden rimmar illa med grundlagens bestämmelse att om skydd för personuppgifter skall stadgas i lag, menar utskottet. I motiveringen (s. 46/II) sägs dock att "inrättande av personregister som innehåller känsliga uppgifter kan ... inte ... basera sig på en uppgift som med stöd av lag eller förordning ålagts den registeransvarige". Med hänsyn även till definitionen av registeransvarig i 3 § 4 punkten kan det inte vara fråga om att inrätta ett nytt personregister utan stöd av lagen utan om att någon annan än en i 12 § särskilt nämnd behandling av känsliga uppgifter i undantagsfall kan vara tillåten för en registeransvarig. I motiveringen ges uttryck för uppfattningen att undantagen skall betingas av ett viktigt allmänt intresse och att i regleringen skall beaktas det krav på behövliga skyddsåtgärder som ingår i direktivet. Tolkad på detta sätt är punkten inte författningsrättsligt problematisk.

Utskottet har noterat att 12 § inte innehåller bestämmelser om bevaringstiden för känsliga uppgifter. Det allmänna felfrihetskravet i 9 §, som föreskriver att bland annat föräldrade personuppgifter inte får behandlas (se även 29 §), är närmast tillämpligt på frågan. På grundval av utskottets hittillsvarande praxis är det dock nödvändigt att uttryckligen reglera denna fråga i lagen, för att den skall kunna stiftas i vanlig lagstiftningsordning. Den föreslagna 12 § bör

kompletteras med en bestämmelse om en exakt tidsgräns inom vilken känsliga uppgifter skall utplånas. Lagen är en allmän lag och möjligheten att i speciallagstiftningen avvika från denna huvudregel är därför förenlig med den.

Personbeteckning

Personuppgiftslagens 13 § gäller behandling av personbeteckning. Personbeteckningen har en viktig roll i behandlingen av personuppgifter, eftersom den gör det möjligt att snabbt få fram uppgifter om en person i registret och smidigt samköra dem med uppgifter om samma person i andra personregister. Den personprofil som uppstår som resultat av detta kan vara känsligare än en enskild uppgift. Detta talar för återhållsamhet när det gäller tillåtelse att behandla personbeteckningar.

Den reglering av behandlingen av personbeteckningar som regeringen föreslår är mycket vittomfattande. I praktiken kommer av allt att döma mycket att bero på de åtgärder, som dataombudsmannen vidtar för att främja en god databehandlingssed. Utifrån kravet på exakthet i regleringen av de grundläggande fri- och rättigheterna är det mycket oklart vad som egentligen avses i 1 mom. 2 punkten med den registrerades och den registeransvariges rättigheter och skyldigheter och vilket förhållandet är mellan punkterna i förteckningen i detta moment och 2 mom. Dessa saker bör preciseras när riksdagen behandlar propositionen.

Dataombudsmannens rätt att utöva tillsyn

Dataombudsmannen har enligt 39 § 2 mom. rätt att inspektera personregister och att anlita sakkunniga vid tillsynen. Till rätten att inspektera hör rätten att få tillträde till lokaler som den registeransvarige och den som handlar på hans uppdrag har i sin besittning och i vilka personuppgifter behandlas eller personregister förs.

Skrivningen av lagförslaget visar enligt utskottets åsikt klart att befogenheten att utöva tillsyn även kan gälla lokaler som omfattas av skyddet för hemfriden enligt 8 § regeringsformen. På grundval av 8 § 3 mom. regeringsformen kan genom lag bestämmas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att de grundläggande fri- och rättigheterna skall kunna tryggas eller för att brott skall kunna utredas. Den föreslagna tillsynsrätten begränsas inte till situationer där det föreligger en konkret misstanke om att brott har begåtts eller där avsikten är att förebygga ett brott som man på konkreta grunder misstänker ha blivit begånget. I sådana fall uppfylls inte heller kravet på att inspektionen skall vara nödvändig för att trygga de grundläggande fri- och rättigheterna, vilket enligt 8 § 3 mom. regeringsformen utgör en grund för begränsning av skyddet för hemfriden (jfr. GrUU 17/1998 rd). I den utformning 39 § 2 mom. har i förslaget strider det mot 8 § 3 mom. regeringsformen. Befogenheten att utöva tillsyn kan dock regleras i vanlig lagstiftningsordning, om tillståndet att utföra inspektioner i lokaler som omfattas av hemfriden görs beroende av att det finns en konkret och specificerad anledning att misstänka att brott mot lagen har begåtts eller kommer att begås (se GrUU 6/1998 rd samt GrUU 2 och GrUU 47/1996 rd).

Utlåtande

Med stöd av det ovan sagda anför grundlagsutskottet vördsamt

att lagförslagen kan behandlas i den ordning 66 § riksdagsordningen bestämmer, det första lagförslaget dock endast om utskottets författningsrättsliga anmärkningar mot 12 § och 39 § 2 mom. beaktas på behörigt sätt.

Helsingfors den 13 oktober 1998

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Ville Itälä /saml
vordf. Johannes Koskinen /sd
medl. Tuija Brax /gröna
Gunnar Jansson /sv
Anneli Jäätteenmäki /cent
Marjut Kaarilahti /saml
Valto Koski /sd

Heikki Koskinen /saml
Johannes Leppänen /cent
Riitta Prusti /sd
Veijo Puhjo /vgr
Maija-Liisa Veteläinen /cent
suppl. Iivo Polvi /vänst.

